

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Sententia D. Thomæ exponitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

A Probatum est ab æqualitate & similitudine, non est impossibile ad significandam rem, cui ex modo suæ proportionis non competit similitudo; & idè quàmvis aliquid inre & absolute sit simile alteri, & ab illo procedat, non est dicendum imago absolute & absolute, nisi ex modo & vi suæ processionis similitudinem habeat, quod Spiritui Sancto non convenit. Hinc inquit Anselmus in monologio cap. 53. Sic a-

quoque se prolem negat, qui dum a Patre & Filio procedere intelligitur, non statim tam perspicuum ex- hibeat se contemplandi ejus ex quo est similitudinem: nam ipsum considerata ratio docet omnino idem esse, quod est Pater & Filius. Ac si aperte diceretur, quod Spiritum Sanctum imaginem non esse, nec Filium; quia licet sit ejusdem naturæ cum Patre & Filio, non tamen ex vi formalissima suæ processionis, illorum similitudinem in natura præte-

Ad confirmationem, nego Majorem: Nam cum dicitur D. Thomâ infra quæst. 35. art. 2. in uno ovo esse tepe du alterius ovi, non aliâ ratione non in- ducitur ratio imaginis, nisi quia non procedit ab illo, non est cur ab igne genito rationem imaginis generantis excludamus. Quod autem illo cogno, non magis in ignis generantis cognitionem excludamus, quâ in cognitionem cujusvis alterius ignis, idè est, quia sunt homogenea & ejusdem si- gnæ. Imò & hoc ipsum in viventibus contingere videtur, nempe cum pater & filius non assimilantur in natura exteriori, sed in natura solùm; tunc enim nihilium cognoscit, non magis venit in cognitio- nem patris, quâm aliorum hominum, quo non obstante, filius verè obtinet rationem imaginis.

Opponit leandò Vazquez alia Patrum testimonia, excludentium Spiritum Sanctum à ratione gen- itis & Filii, quia imago non est. Ita Anselmus ubi supra, Richardus à S. Victore libro 6, de SS. Trinit. cap. 19, & sequentibus, & D. Thomâ 4. contra Gentes cap. 11. Ergo vera ratio quare Spiritus San- ctus non est genitus neque Filius, est quia ut ima- go non procedit.

D Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens. Vera ratio à priori, nego à poste- riori, concedo. Cum enim, ut supra dicebamus, ratio imaginis sit aliquid consequens ad passivam gene- rationem, rectè à posteriori colligitur, Spiritum Sanctum non esse genitum, nec consequenter Fili- um, quia non habet rationem imaginis. Sicut à po- steriori rectè inferitur, equum non esse animal rati- onale, quia non est fibilis. Cæterum ratio à prio- ri cur Spiritus Sanctus non sit Filius vel imago Dei, est quia ex vi processionis non procedit similis prin- cipio in natura, ut supra ex D. Thomâ ostendimus, & magis 8, sequenti exponemus.

§. IV.

Sententia D. Thomæ exponitur.

Dico primò: Ratio proxima & immediata, cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus Sancti, est quia Verbum procedit in similitudinem naturæ, ex vi processionis, non verò Spiritus Sanctus. Ita docet D. Thomâ in 1. dist. 13. quæst. 1. art. 3, ad 3. dist. 28. quæst. 2. art. 2. in corp. Primo ad Annib. dist. 13. quæst. un- icâ art. 3. Quæst. 10. de potentia art. 2. ad 11. & 22. Quarto contra Gentes cap. 11. & 19. & in præsentî quæstione art. 2. & 4. Tom. II.

A Probatum primò: In definitionibus verba acci- pienda sunt in sensu formali, ne definitio unius al- teri conveniat, puta definitio lineæ, superficiei? Ergo quando in definitione generationis dicitur, quod vivens debet procedere in similitudinem nat- uræ, hoc debet intelligi de similitudine, quæ con- veniat genito formaliter ex vi processionis, & non solùm materialiter vel concomitanter: Ergo idè processio Verbi est generatio, non verò processio Spiritus Sancti, quia Verbum procedit in similitu- dinem naturæ formaliter, & ex vi processionis, non verò Spiritus Sanctus.

B Probatum secundò: Actiones ad eundem termi- num terminatæ, diversificantur ex diverso modo procedendi, & tendendi in illum, ut communiter docent Philosophi, & variis exemplis declarant: Ergo etiã processio Verbi, & processio Spiritus Sancti, distinguuntur propter diversum modum tendendi in terminum; & una habet rationem ge- nerationis, non verò alia, eò quod una tendat in si- militudinem naturæ formaliter & ex vi sua, non ve- rò altera, quamvis per utramque natura divinâ communicetur.

C Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex D. Thomâ 4. contra Gentes cap. 23. *Si res aliqua naturam alterius ab eo acciperet, non per genituram, sed per alium quemcumque modum, ratione filiatio- nis careret, ut puta, si aliquis homo virtute sibi divini- tatis ad hoc concessâ, hominem faceret ex aliqua sui cor- poris parte, vel etiam exteriori modo, sicut facit artifi- ciata, productus homo, producentis filius non diceretur, quia non procederet ab eo ut natus.* Ergo simili- ter licet Spiritus Sanctus sit similis Verbo, & in eadem numero natura cum illo subsistat; quia ta- men non habet talem similitudinem & naturam ex vi, seu ex modo ipso processionis, sicut Verbum: vel quia, ut loquitur S. Doctor in 1. ad Annibal- dum dist. 13. quæst. unicâ art. 3. *Processio Spiritus Sancti ex ratione modi procedendi, non dicit conformi- tatem naturæ, quam dicit generatio, idè ejus pro- ductio non habet rationem generationis, sicut Verbi processio.*

D Dices: Definitionibus rerum nihil est superad- dendum, sed ut jacent sunt accipiendæ: At in defi- nitione generationis viventium, non est illa parti- cula, *ex vi processionis*: Ergo absque fundamento il- li additur, ut Spiritus Sancti processio à generatio- nis ratione excludatur.

E Respondeo nihil esse addendum definitioni- bus, ut partem definitionis, posse tamen aliquid il- lis addi, per modum explicationis alicujus partis, & hoc non est addere, sed definitionem explicare: il- la autem particula, *ex vi processionis*, non additur ut pars prædictæ definitionis, sed ad explicandum, quod ut aliqua actio generatio sit, ejus terminus debet esse formaliter similis, id est per illam acci- pere per se primò & formaliter principii naturam: Et certè, ut vidimus, Vazquez, cujus est hoc argu- mentum, addit definitioni traditæ, quod debeat e- jus terminus procedere per modum imaginis; & Zuniga, quod debeat procedere cum sæcunditate & virtute productiva alterius. Si ergo ipsis licuit definitioni Aristotelis illas particulas addere, cur nobis non licebit, non addere particulas definitio- nibus rerum, sed illas explicare?

E Dico secundò: Ratio fundamentalis & radica- lis, cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus Sancti, est quia processio Verbi est per intellectum, processio verò Spiritus San- cti per voluntatem. Ita D. Thomas locis con- clusionè

clinatione præcedenti citatis, & hic art. 4. ubi sic dicitur. *Sciendum est, quod hæc est differentia inter intellectum & voluntatem, quod intellectus fit in actu per hoc quod res intellecta est in intellectu secundum suam similitudinem: voluntas autem fit in actu, non per hoc quod aliqua similitudo voluti fit in voluntate, sed ex hoc quod voluntas habet quandam inclinationem in rem volitam.* Processio igitur qua attenditur secundum rationem intellectus, est secundum rationem similitudinis, & in tantum potest habere rationem generationis, quia omne generans generat sibi simile. Processio autem qua attenditur secundum rationem voluntatis, non consideratur secundum rationem similitudinis, sed magis secundum rationem impellentis & moventis in aliquid. Et ideo quod procedit in Divinis per modum amoris, non procedit ut genitum, vel ut Filius, sed magis procedit ut Spiritus, quo nomine quadam vitalis motio & impulsio designatur, prout aliquis ex amore dicitur moveri vel impelli ad aliquid faciendum. Hæc D. Thomas, Quibus verbis fundamentalem nostræ conclusionis rationem exposuit. Ideo enim processio Verbi est generatio, non autem processio Spiritus Sancti, quia Verbum procedit in similitudinem naturæ, ex vi processionis, non autem Spiritus Sanctus, ut præcedenti conclusione ostendimus: Sed Verbum habet quod procedat in similitudinem naturæ, ex vi suæ processionis, quia procedit per intellectum; id verò non habet Spiritus Sanctus, ed quod procedat per voluntatem: Ergo ratio fundamentalis & radicalis, cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus Sancti, est quia Verbum procedit per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem. Minor probatur: Intellectus ut abstrahit à creato & increato, est assimilativus; intellectio enim fit per assimilationem potentia cum objecto, ut docetur in libris de anima; unde Philosophus libro 3. de anima textu 37. docuit animam esse quodammodo omnia, quia est omnium cognoscitiva; & communiter dicitur quod intellectus intelligendo hominem, fit homo, & intelligendo lapidem, fit lapis, unde intellectus in supremo & perfectissimo suo analogo, est assimilativus perfectissimam similitudine, qui est identitas in natura. Voluntas verò non est potentia assimilativa: nam proprius modus operandi voluntatis, non est per assimilationem ad objectum amatum, sed per inclinationem & propensionem in illud, ut §. 1. ostendimus: quare quantumcumque crescat voluntatis perfectio, non habebit ex propria ratione terminum similem principio vel objecto producere, sed impulsivam perfectissimam ad illud. Ergo ideo Verbum Divinum habet quod procedat in similitudinem naturæ, ex vi suæ processionis, non autem Spiritus Sanctus; quia Verbum procedit per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem.

286 Dices primò: De ratione geniti & filii est esse similem generanti in natura, sub conceptu naturæ: Sed Verbum Divinum ex eo quod per intellectum procedat; non est simile producenti in natura, sub conceptu naturæ: Ergo ex hac ratione non rectè colligitur esse genitum, vel Filium. Probatur Minor: Intellectus enim ex proprio conceptu solum est assimilativus termini cum objecto, seu specie impressa, quæ unitur vice objecti cum principio: A ratio objecti, & ratio speciei, virtualiter distinguuntur à natura divina sub conceptu naturæ: Ergo ex eo quod Verbum Divinum per intellectum procedat, non est simile produ-

centi in natura, sub conceptu naturæ.

Respondeo primò: concessa Majori, negando Minorem: ad cuius probationem, nego etiam Minorem. Nam ut ait D. Thomas supra quaest. 14. art. 4. *In Deo intellectus, intelligitur, & id quod intelligitur, & species intelligibilis, & ipsum intelligere, sunt omnino unum & idem.* Cuius ratio est, quia cum hæc omnia in rebus creatis pertineant ad eandem lineam intellectuales, & distinguuntur solum ex limitatione & potentiate creaturæ, identificantur in Deo, etiam sine distinctione virtuali, ut in Tractatu de attributis ostendimus. Unde hoc ipso quod Verbum Divinum, ex vi suæ processionis procedat ut simile objecto cognito, aut speciei intelligibili quæ gerit vices illius, procedit ut simile producenti in natura.

Secundò responderi potest, distinguendo Majorem secundæ syllogismi. Intellectus solum est assimilativus termini ad speciem & objectum, secundum conditionem speciei & objecti, nego Majorem: secundum naturam quæ est objectum & species, concedo Majorem, & data Minori, nego Consequentiam. Nam intellectus producens Verbum, non intendit illi communicare rationem speciei impressæ, aut rationem objecti, sed naturam in specie contentam, quæ exercet terminus speciei. Unde quamvis daretur quod in Deo ratio speciei & objecti distingueretur virtualiter à natura, non sequitur Verbo Divino non communicari naturam Divinam, sub conceptu naturæ, ex vi suæ processionis.

Dices secundò: De ratione geniti & filii est esse similitudinem producenti in natura, sub modo essendi naturali: At Verbum Divinum, ex eo quod per intellectum procedat, non habet assimilari producenti in natura, sub modo essendi naturali: Ergo ex eo quod Verbum Divinum per intellectum procedat, non rectè probatur esse genitum & Filium, ejusque processionem esse generationem. Major patet, Minor verò in qua est difficultas, probatur. Intellectus solum per assimilari objecto in esse intelligibili & intentionali, non verò in esse entitativo & naturali; alioquin intelligendo lapidem, fieret lapis in esse entitativo; & cognoscendo plantam, fieret planta in esse naturali, quod absurdissimum est: Ergo Verbum Divinum ex eo quod per intellectum procedat, non habet assimilari producenti in natura, sub modo essendi naturali.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem, ad cuius probationem dicendum est, quod licet intellectus creatus, quia imperfectus est, & ex indigentia verbum producit, solum sit assimilativus termini cum objecto, in esse intentionali & intelligibili, intellectus tamen divinus, quia perfectissimus est, & verbum non ex indigentia, sed ex infinita fecunditate producit; assimilativus est, non solum in esse intelligibili, verum etiam in esse entitativo & naturali. Unde intellectus abstrahens ab utroque, est positivè non perat assimilationem termini ad objectum, in modo essendi naturali, permittit tamen hujusmodi assimilationem in aliquo sibi inferiori, nempe in supremo sui analogo.

Instabis: Esse intelligibile in Deo distinguitur jaltem virtualiter ab esse naturali & entitativo: Ergo Verbum potest perfectè assimilari producenti in esse intelligibili, ex vi processionis, absque eo quod ei assimilaretur in esse naturali. Consequentia videtur manifesta: Nam quia in Deo

Deo uno affectiva virtualiter distinguitur à natura divina, Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis recipit unionem secundum affectum, non tamen unionem seu identitatem in natura: Ergo similitudo, &c.

Respondeo negando Antecedens: cum enim esse intelligibile ad lineam intellectualem pertinet, identificatur cum natura divina (quæ, ut ostendimus, per ipsum intelligere purissimum & actualissimum constituitur) absque virtuali unionem & actualissimum constituitur) absque virtuali discrimine. Unde repugnat quoddam Verbum Divinum perfectè assimilatur producenti in esse intelligibili, ex vi processionis, nisi etiam ex vi processionis perfectè ei assimilatur in esse naturali, sicut in natura, sub modo essendi naturali & entitativo: licet Spiritus Sanctus possit ex vi processionis recipere unionem secundum affectum, absque eo quod ex vi ejusdem processionis accipiat unionem in esse naturali, seu identitatem in natura: quia cum unio affectiva ad lineam voluntatis pertineat, est quid consequens naturam divinitatis, nec metaphysicam ejus constitutionem recipitur, ut in Tractatu de voluntate Dei fusè ostendimus.

Urgebis: Licet esse intelligibile & naturale non distinguantur in Deo virtualiter, eminenter tamen æquivalenter distinguuntur: Sed hæc eminentialis distinctio sufficiens est ut Verbo Divino communicetur formaliter natura divina sub modo essendi intelligibili, ex vi processionis, absque eo quod sub modo essendi naturali, formaliter ex vi processionis communicetur: Ergo sufficit, ut Verbum Divinum non procedat simile formaliter in natura sub conceptu naturæ, & consequenter ut ejus processio non sit generatio. Major, & consequens Consequentia patet: Minor verò, in qua est difficultas, variis exemplis ostenditur. Nam hæc eminentialis distinctio inter intellectum & naturam divinam, sufficit ut à visione beatifica participetur formaliter divina intellectio, non autem natura; & è contra, à gratia habituali participetur formaliter natura, & non intellectio. Item hæc eminentialis distinctio interessentiam sub conceptu speciei, & sub conceptu naturæ, sufficit ut naturam mentibus Beatorum formaliter sub conceptu speciei, non autem sub conceptu naturæ. Deinde sola distinctio eminentialis inter rationem Verbi & rationem Filii in secunda Trinitatis Persona, sufficiens est ut suppositum Verbi, Christum proprium, Filium naturalem constituat, absque eo quod constituat illum in ratione Verbi: Ergo nec sola distinctio eminentialis inter esse intelligibile & naturale, sufficit ut licet ex vi processionis communicetur Verbo Divino natura sub modo essendi intelligibili, non communicetur tamen sub modo essendi naturali, & sub proprio conceptu naturæ.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem dicendum, duplicem dari in Deo distinctionem eminentialem: una est talis simpliciter & absolute, & præscindendo ab omni ordine & analogia ad creaturas, qualis reperitur inter essentiam & attributa, vel inter absolute & relativa; & hæc vocatur absolute distinctio virtualis: alia est quæ dicitur eminentialis solum secundum quid, & per respectum & analogiam ad res creatas, participantem unam perfectionem Dei, non verò aliam. Hoc modo distinguuntur in Deo essentia & natura, existentia & essentia, ratio filii & ratio Verbi; relatio ut generantis formæ hypostatice, & relative, & natura divina, ut habet rationem naturæ, à se ipsa ut gerit vices speciei, & intellectus, juxta probabilior sententiam. Prima distinctio sufficit, ut Deus possit unum ad intra communicare, alio non communicato; sicut Pater de facto communicat suam essentiam Filio, non verò suam paternitatem, vel potentiam generativam: secunda verò sufficit quidem ad hoc ut unum possit ad extra communicari, alio non communicato, non tamen ut possit ad intra communicari. Patet hoc in exemplis adductis: implicat enim quoddam Pater communicet essentiam Filio, non communicatà existentia & naturâ; & quoddam Filium producat in ratione filii, nisi etiam illum producat in ratione verbi, & sic de cæteris. Quia ergo esse intelligibile & naturale distinguuntur eminenter hoc secundo tantum modo, & solum per analogiam ad creaturas; repugnat quoddam Pater æternus communicet suam essentiam Filio, sub modo essendi intelligibili, nisi etiam illam ei communicet, sub modo essendi naturali & entitativo. Quamvis in rebus creatis hæc duo possint separari, & Deus de facto uniat suam essentiam mentibus Beatorum, per modum speciei, & formæ intelligibilis; & repugnet tamen, quoddam illam eis communicet per modum formæ naturalis, & in esse entitativo, ut in Tractatu de visione Beatifica fusè declaravimus.

tura divina, ut habet rationem naturæ, à se ipsa ut gerit vices speciei, & intellectus, juxta probabilior sententiam. Prima distinctio sufficit, ut Deus possit unum ad intra communicare, alio non communicato; sicut Pater de facto communicat suam essentiam Filio, non verò suam paternitatem, vel potentiam generativam: secunda verò sufficit quidem ad hoc ut unum possit ad extra communicari, alio non communicato, non tamen ut possit ad intra communicari. Patet hoc in exemplis adductis: implicat enim quoddam Pater communicet essentiam Filio, non communicatà existentia & naturâ; & quoddam Filium producat in ratione filii, nisi etiam illum producat in ratione verbi, & sic de cæteris. Quia ergo esse intelligibile & naturale distinguuntur eminenter hoc secundo tantum modo, & solum per analogiam ad creaturas; repugnat quoddam Pater æternus communicet suam essentiam Filio, sub modo essendi intelligibili, nisi etiam illam ei communicet, sub modo essendi naturali & entitativo. Quamvis in rebus creatis hæc duo possint separari, & Deus de facto uniat suam essentiam mentibus Beatorum, per modum speciei, & formæ intelligibilis; & repugnet tamen, quoddam illam eis communicet per modum formæ naturalis, & in esse entitativo, ut in Tractatu de visione Beatifica fusè declaravimus.

Disp. 2. art. 3

S. V.

Alia argumenta solvuntur.

Obijcies primò: Quidquid habet Spiritus Sanctus ex sua processione & origine, habet ex vi suæ processionis & originis: Sed Spiritus Sanctus ex sua processione & origine, habet divinam naturam; non enim illam habet à se, sed ab alio communicatam; alioquin darentur duo innascibiles in Trinitate, quod est hæreticum: Ergo habet illam ex vi suæ processionis & originis, & consequenter non minùs erit genitus, quam Filius.

Respondeo negando Majorem: non enim quidquid convenit termino producto per processionem, communicatur illi ex vi processionis, sed solum id quod est ratio formalis terminandi processionem: quod verò ratio formalis terminandi non est, licet communicetur per processionem, propter identitatem cum ratione formali terminandi, non tamen communicatur formaliter ex vi processionis. Unde quia natura divina non est ratio formalis terminandi processionem Spiritus Sancti, sed quid identificatum cum ratione formali terminandi, nempe cum ratione impulsus, quæ formaliter terminat, consequens fit, quoddam licet communicetur per processionem, non tamen ex vi processionis.

Instabis: Divina Natura est id quod primario terminat processionem Spiritus Sancti: Ergo est ratio formalis terminandi, & consequenter non solum convenit Spiritui Sancto per processionem, sed etiam ex vi processionis. Vtraque Consequentia patet ex dictis, Antecedens autem probatur. Per id Spiritus Sanctus primò terminat processionem, quod priùs ei convenit: Sed priùs ei convenit divina natura, quam ratio impulsus, aut quodlibet aliud attributum; quia Divinitas est eminenti quodam modo radix omnium attributorum, non solum in Deo ut præintellecto Personis, sed etiam in quacumque Persona: Ergo divina

196.

197.

